

Abonamântul

Pentru monarhie:

Pre an 6 fl., 1/2 an 3 fl., 1/4 an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:

Pre 1 an 18 fcs., 1/2 an 9 fcs., 1/4 an 4 fcs. 50 cm.

Foia apare în fie-care Sâmbătă.

Unirea

Foia bisericescă-politică.

Inserțiuni

Un șir garmond: odată 7 cr., a doua oară 6 cr., a treia oară 5 cr., și de fie-care publicațiune timbru de 30 cr.

Tot ce privește foia se adreseze la «Redacțiunea și Administrațiunea Unirei» în Blași.

Anul I.

Blași 23 Mai 1891.

Numerul 21.

Infamiă

este cea mai moderată numire, cu care ne aflăm necesitați, spre adença noastră măhnire, a înfieră lăpădătura aceea literară, ce s'a publicat în memoriile și aniversară a redeșteptării noastre naționale în foisoră numărului 100 al „Tribunei”. Nu este prima dată, că „Tribuna” sub masca naționalismului vatămă sântământul încă și mai nobil al tuturor românilor, sântământul religios. Biserica noastră în mod sistematic și adeseori chiar și creștinismul pozitiv au fost atacate și subsăpate în colonele „Tribunei”. În cele scurte 4 luni de esistență a foiei noastre am fost siliți deja de repetite ori a indigita cetitorilor nostri tendințele perverse ale foiei sibiene, și dacă nu am pășit cu mai multă energie în contra ei, a fost numai pentru a nu produce neînțelegeri și desbinări în sinul națiunii noastre, care este mai mult decât ori care alta avisată la o lucrare comună și frățescă. Acum însă nu ne mai este permis a stă în rezervă. „Tribuna” în îndrăsnela ei a aruncat cu noroi în credința tuturor românilor, înfățișându pre Domnul nostru Isus Christos, — adecă pre Cuvântul cel de o ființă cu Tatăl, pre Rescumpărătorul și Mântuitorul lumii, pre Acela, care, fără ca cineva să-i contradică, a putut să întrebe pre cei mai neimpăcați vrăjmași ai săi: „Cine mă va muștră de păcat”, pre Acela, care în totă viața sa a căutat numai fericirea omenilor, — chiar în actul sublim, când își portă crucea pre umeri și în cruce păcatele tuturor omenilor, pentru ca prin mórtea sa să împace mânia cea preadrepă alui Domneșu, ca pre un păcătoșu ordinaru, cuprinsu de patima amorului carnal.

Nici odată nu a fost pronunțată o blasfemie atât de înfricoșată ca acesta. Inimicii cei mai mari ai creștinismului, precum Renan și Strauss, au admirat perfecțiunea morală a Domnului Christos, ba l'au prezentat tuturor ca pre un tip al perfecțiunii omenești. Creștinii toți s'au îndătinat a vedea în Christos exemplarul tuturor virtuților de abnegațiune, de umilită, de

ntrebarea, ore permite-le loru conștiința de păstori sufletesci, cari au detorința de a propaga învățăturile cele adevărate ale Domnului Christos și a feri turma lor de veninul învățăturilor perverse, să spriginescă o foia, care și bate joc de cele mai sante credințe ale poporului nostru, și astu-fel să conlucre la lățirea necredinței și a nemoralității? Ore nu va fi Clerul românesc capace, să arete „Tribunei”, că spre propagarea murdărilor sale, cari le pedepsește chiar și statul nostru ateu, nu pôte afla între români terenul acomodatu? Arete Clerul românesc, că și cunósce chemarea, și nu aștepte, ca la împlinirea detorinței sale să fie îndemnatu prin mandat special al Archiereilor săi.

Eră comitetul național, care de sigur va scii, că religiunea a mântuitu poporul nostru de perire, și că numai religiunea și alipirea de biserică noastră ne pôte mântui și în viitor, întemeieze însuși, dacă afla de lipsă două foi cotidiane, o foia, în care apărându-se drepturile politice ale poporului român, să se apere și garanția lor cea mai solidă, adecă bisericile române, și noi garantăm, că clerul nostru va fi de sigur acela, care va spriginii mai multă aceea foia.

În fine trebuie să declarăm, că numai cu dorere am făcutu acestu pașu și numai siliți de încăpătinarea „Tribunei”. Anume noi am provocat în terminii cei mai cuviincioși și leali redacția „Tribunei”, să revóce cele scrise și se promită că pre viitoru nu va mai face astu-fel de lucruri, și pentru casul acela am promis, că vomu abstá dela acțiunea în contra ei. Redacțiunea însă nu a retrasu cele scrise, și scim, că nici nu le va retrage, dovedindu în chipul acesta, că aceea ce a publicat, n'a publicat din nebagare de samă, ci cu intențiune.

Gimnasiile noastre românești.

II.

(+) Pozițiunea actuală a gimnasiilor române greco-catolice față cu guvernul țării își are basa în ordinațiunea ministrului de culte și instrucțiune publică din anul 1884 Nr. 17,916. 1) Ministrul rădımându-se în această ordinațiune pre articolul de lege XXX din 1883 a hotărítu, ca în ceea ce privește școlele medie, totă țera să se împartă în 12 cercuri de învățământ, în fruntea cărora să stea câte un directoru suprem. Gimnasiile române greco-catolice din Blași și Năsăud le-a pus Ministrul prin ordinațiunea citată sub conducerea directorului suprem de învățământ din Clușu, ér pre celu din Beiușu sub conducerea directorului suprem din Oradea-mare. Pre basa acestei dispusețiuni directorii suprimi corespondéză de atunci încóce cu gimnasiile române greco-catolice mai totdeauna directu, adecă cu ocolirea auctorității bisericesci supreme, trimittu acelora tóte ordinațiunile ministrului referitoare la instrucțiune, pretindú dela ele tóte protocoalele, rapórtel și conspectele prescise, le visitéză în totu anul și presidéză la esămenel de maturitate. Dacă pre lângă acestea considerăm, că altcum în ordonanța citată a ministrului tóte trei gimnasiile amintite au fost considerate de institute greco-catolice, a cărórú limbă de propunere érá cea română, atunci ne putem forma în trăsăturí generale o iconă fidelă despre raportul, în care se aflau acele gimnasii față cu guvernul țării în anul 1884.

Ceea ce ne intereséză așadar deosebitu în afacerea gimnasiilor române greco-catolice, este cestiunea, că ore starea de lucruri creată la anul 1884 este intru tóte conformă legilor țării și drepturilor bisericești noastre, și ore fost a iertatú ministrului a schimbá în defavorul acelor gimnasii chiar și starea de lucruri creată la anul 1884?

Pentru claritatea lucrului vomu tractá cestiunea acesta separatú pentru fiecare gimnasiu greco-catolic, începéndu cu cel mai vechiu dintre tóte, adecă cu gimnasiul din Blași.

Precum este cunoscutú din actele publicate în foile românești, 2) auctori-

1) Veđi această ordinațiune la Molnár, A hazai középiskolák reformja, pag. 172.

2) Veđi „Tribuna” din Sibiu an. 1887 Nr. 163, 164.

tatea noastră bisericească îndată ce a vedut, că ministrul voese să exerciteze asupra gimnasiului din Blășiș dreptul de conducere pedagogică și didactică, a remonstrat de repetite ori în contra acestei ingerințe arbitrare, și a cerut cu stăruință, ca acest gimnasiu să fie pus în categoria gimnasiilor confesiunilor autonome și ca atare să fie lăsat și pre viitorii sub conducerea auctorității bisericești archidieceșane.

Ministrul, precum se știe din cele publicate în „Tribuna“ și din starea faptică a lucrului, n'a voit să împlinescă cererea consistoriului nostru archidieceșan, a făcut însă cea mai solemnă promisiune, că nu va trage nici odată la îndoieală destinațiunea și caracterul greco-catolic al gimnasiului din Blășiș și că nu se va opune nici odată, ca și auctoritatea bisericească să-și valideze asupra gimnasiului acea inspecțiune și conducere, care nu stă în contradicțiune cu conducerea didactică a gimnasiului din partea directorului suprem de învățământ, căruia îi dă dreptul de a prezida la examenele de maturitate, și auctorității bisericești îi concede dreptul de a-și trimite și ea la același examen comisariul său.

Acăsta este pozițiunea, în care se află astăzi gimnasiul din Blășiș față cu guvernul țării. El este adecă considerat de gimnasiu român greco-catolic, care stă sub conducerea didactică și pedagogică a ministrului și respective a organelor sale. Cu toate acestea raportul dintre Ordinariatul archidieceșan și gimnasiul din Blășiș nu este raport de „patronat“, pentru că Ordinariatul nu are numai dreptul său mai bine zicând sarcina de a susține gimnasiul, ci, chiar și după vederile Ministrului, are dreptul de a dispune asupra întregului institut, de a denumi, dotă, și în casu de lipsă, a amovă pre profesori, de a controlă și conduce disciplina și educațiunea religio-morală a elevilor, și a se îngriji și a dispune, ca să nu se propage doctrine, cari ar fi contrare destinațiunei gimnasiului și în specie caracterului românesc și greco-catolic.

Toate aceste sunt drepturi de jurisdicțiune, cari Patronul nu le are.

Acăsta stare de lucruri însă pre românii greco-catolici nu-i mulțamește, pentru că ei sunt de părerea, că precum a fost gimnasiul din Blășiș până la an. 1884 în totu decursul erei constituționale numai sub conducerea Ordinariatului archidieceșan, așa trebuie să fie și pre viitorii. Românii greco-catolici spre a-și justifica punctul lor de vedere în acăsta afacere se provocă de comunu la caracterul românesc și greco-catolic al gimnasiului, și susțin, că un gimnasiu provădit cu același caracter nu pôte stă nici de cum sub conducerea Ministrului de culte și instrucțiunea publică.

Ministrul însă susține din contră, că împregiurarea aceea, că gimnasiul din Blășiș este românesc și greco-catolic, nu este un argument suficient pentru a-l înduplecă, să lase gimnasiul sub conducerea Ordinariatului, de orice numai gimnasiile confesiunilor

autonome stău sub conducerea auctorității confesionale, și gimnasiile latine și greco-catolice trebuie să stău sub conducerea Ministrului, de orice-ordinariatele respective — după părerea Ministrului — nici odată nu ar fi exercitate asupra acelor gimnasilor drepturi autonome.

Din contrastul, în care se află punctul nostru de vedere cu punctul de vedere al Ministrului, se vede așadar, că cel puțin pentru Ministru nu este destul să dovedim, că gimnasiul din românesc și greco-catolic,

despre uniunea Transilvaniei cu Ungaria, în care se știe:

„Toate legile Transilvaniei, cari pre teritoriul transilvan și în părțile numite mai înainte ungurene garantează libertatea de religiune și de autonomie a confesiunilor recepte, a bisericilor și auctorităților bisericești, precum și egalitatea lor în drepturi și raporturile lor între olaltă și respective sfera lor de activitate, nu numai se susțin nevătămate, ci se estind totu-odată și la biserica greco-catolică, la cea armenocatolică și la cea greco-orientală.“ Ca să nu cugete însă cineva, că n'am tradus fidelu acestu paragrafu importantu de lege, îl lăsam să urmeze aici și în textul originalu magiaru: „Erdély mindazon törvényei, melyek az erdélyi területen és a korábban ugynevezett magyarországi részekben a bevett vallásfelekezettek, egyházak és egyházi hatóságok vallásgyakorlati és önkormányzati szabadságát, jogegyenlőségét, egymás közötti viszonyait, s illetőleg hatáskörét biztosítják, nemcsak sértetlenül fenntartatnak, hanem egyszersmind a görög- és örmény-katholikus és a keleti görög-szertartásu egyházakra is kiterjesztetnek.“

Din citatul acesta pricepe ori cine, că avem de a face cu o lege sancționată de Maiestatea Sa augustul nostru Domnitoriu, prin carea autonomia și sfera de activitate a confesiunilor recepte se estinde și la biserica greco-catolică, așa încatu autonomia și sfera de activitate, ce o au d. e. calvinii asupra gimnasiilor lor, trebuie să o aibă și românii greco-catolici din Transilvania cu privire la gimnasiile lor proprii. Este însă cunoscutu, că luteranii, calvinii și unitarii din Transilvania conduc liberu gimnasiile lor, așa încatu aceste gimnasilor se află și astăzi, ca și înainte de crearea legii din 1883, numai sub inspecțiunea supremă și nu și sub conducerea guvernului. Prin urmare dreptul de a conduce gimnasiile române

greco-catolice și în specie gimnasiul greco-catolic din Blășiș trebuie să-l aibă și auctoritatea noastră bisericească supremă până atunci, până cându nu se va dovedi prin o lege pozitivă existentă, că acel drept i-s'ar fi luat pre cale legală și dreptă. O astu-fel de lege, pre câtu știm noi, nu se află de loc în codicele de legi aduse dela anul 1868 încoco. Articulul de lege XXX din 1883 nici nu abrogă, nici nu modifică paragraful 14 din articulul de lege XLIII despre uniunea Transilvaniei cu Ungaria, de orice nu spune, că bisericii române greco-catolice din Transilvania i-se ia dreptul de autonomie recunoscutu prin legea citată din anul 1868, nici nu știe, că gimnasiul din Blășiș nu se ține de categoria gimnasiilor confesiunilor autonome, ci numai enuncie în genere drepturile, cari le au gimnasiile confesiunilor autonome, fără să se spună apriat, cari sunt aceste gimnasilor, și cari aceste confesiuni? Altcum îndată ce articulul de lege XXX din 1883 a enunciatu principiul, că confesiunile autonome au dreptul de a-și conduce gimnasiile lor proprii, de la sine urmează, că acel drept ilu are și biserica română greco-catolică din Transilvania, de orice i-l'a garantat articulul de lege XLIII din 1868 neabrogat încă până în ziua de astăzi.

Dacă cineva față cu argumentele, ce le-am adus spre a probă dreptul bisericii noastre de a conduce liberu gimnasiul din Blășiș, s'ar provocă la biserica latină catolică din Transilvania, și ar știe, că noi nu putem pretinde mai mari favoruri față cu gimnasiile noastre, decâtu suntu acelea, cari le are acăsta biserica față cu gimnasiile sale, atunci noi răspundem, că nu pretindem altu-ceva, de câtu aceea, ca să ni-se concedă și nouă exercițiul drepturilor noastre de mai înainte, precum s'a concesu și bisericii catolice de ritul latinu din Transilvania exercițiul drepturilor sale, ce le-a avut înainte de 1883. Acestei biserici însă i-s'a lăsat neatinse drepturile, ce le-a avut asupra gimnasiilor sale, căci paragraful 41 din articulul de lege XXX din 1883 astu-fel dispune: „Cu privire la școlile medie susținute de statul catolic în părțile transilvane, se lasă neatinse acele drepturi, cari le-a exercitat până acum statul catolic.“

Așadar să se lase și bisericii greco-catolice drepturile, cari le-a avut și exercitat în decursul erei constituționale până la anul 1883 asupra gimnasiului din Blășiș și după părerea noastră nu i-s'au luat prin lege pozitivă, sau să ni-se dovedească cu o lege pozitivă, cumcă dreptul de autonomie și sfera de activitate, ce ni s'a dat prin articulul de lege XLIII din 1868, ni s'a luat pre cale legală, și până cându...

ducere alu bisericeii noastre din Transilvania asupra gimnasiului din Blasiu se pote face o obiectiune si anume, ca la crearea mijlocelor, din cari se sustine acelu gimnasiu, afara de clerulu si poporul nostru a concursu si munificenta marilor principii ai Transilvaniei, si ca prin urmare Ministrulu ca reprezentantu alu drepturilor coronei este in dreptu a conduce gimnasiulu din Blasiu, in tocmă precum conduce si alte gimnasii catolice din patrie, la a caroru infiintare a concursu munificenta regescă.

Acesta dificultate insa dispare indata ce consideramu, ca nu este identica pozitiunea bisericeii catolice din Transilvania cu pozitiunea, ce o are biserica catolica din Ungaria propriu disa. Acesta nu o afirmamu numai noi, ci chiar si unu functionariu inaltu din ministeriulu cultelor si instructiunii publice, si anume Boncz Ferencz, directorulu fundatiunilor publice, care vorbindu despre biserica catolica de ritulu latinu si ritulu grecescu din Transilvania, astu-felu se exprima: „In Transilvania bisericile au fostu provedute cu autonomie dela principii nationale incoce.“¹⁾ Va sa dica pre candu in Ungaria a fostu in praxa unu amestecu forte mare alu guvernului in afacerile bisericesci si scolastice, pre atunci bisericile catolice din Transilvania si-au condusu independentu aceste afaceri.

Afara de acestea in Transilvania suntu mai multe gimnasii infiintate de principii transilvani, si totusi guvernulu nu-si aroga asupra loru dreptulu de conducere. Ca esemplu aducemu aici gimnasiulu calvinescu din Aiudu, care s'a infiintatu mai virtosu din donatiunile principelui Gavrilă Bethlen.²⁾ Ei bine, daca unu gimnasiu calvinescu infiintatu de unu principe transilvanu este scutitu de conducerea Ministrului, trebuie sa fie scutitu si unu gimnasiu greco-catolicu, la a carui sustinere numai in parte a concursu unu mare principe a Transilvaniei, caci altcum nu se respecteza principiulu: „Quod uni justum, alteri aequum.“

Fata cu cele dovedite pana acum nu are nici o importanta impregiurarea, ca Ministrulu de culte si instructiunea publica in raportulu alu decelea despre starea invetamentulu in decursulu anilor scolastici 1878/9 si 1879/80 a pusu gimnasiulu din Blasiu in categoria gimnasiilor, cari stau sub conducerea directorulu supremu,³⁾ caci ori ce actu alu Ministrului numai atunci are valore, candu se radima pre vre-o lege sanctionata. La o astu-felu de lege insa Ministrulu nu s'a potutu provoca, pre candu noi in acestu articulu ne-amu provocatu la o lege sanctionata de Maiestatea Sa, care asigura bisericeii noastre dreptu de conducere asupra gimnasiului din Blasiu. Afara de aceea daca Ministrulu la an. 1880 a fostu convinsu, ca exista lege,

care pune gimnasiulu din Blasiu sub conducerea sa, atunci pentru ce nu si-a validatulu inca atunci acelu dreptu? si pentru ce a lasatu, ca biserica greco-catolica sa eserciteze pana la anul 1884 asupra gimnasiului din Blasiu tocmă aceleasi drepturi, cari le-au esercitatu si calvinii asupra gimnasiilor loru? Se vede dar, ca Ministrulu la an. 1880 a fostu convinsu, ca lucră arbitrariu, candu pune gimnasiulu din Blasiu in categoria gimnasiilor, cari stau sub conducerea sa, si pentru aceea a asteptatu, sa mai creasca putinu cornele sovoinismulu, si numai dupa aceea sa ne despoie de dreptulu nostru.

Pre candu Ministrulu nu se pote provoca la nici o lege ori actu publicu, care i-ar fi datu dreptulu de a pune in raportulu seu citatu mai susu gimnasiulu din Blasiu in categoria gimnasiilor de sub conducerea sa, pre atunci noi ne putem provoca la acte publice, cari directe ori indirecte indreptatescu auctoritatea bisericesca a conduce singura acelu gimnasiu. Aşa d. e. in tractatulu din Viena dela 1686, prin care se reguleza relatiunea Transilvaniei cãtră Austria si Ungaria, se dice: „Nec allaborabit (Sua Maiestas) in templorum, scholarum, parochiarum, preventuumque eorum occupatione.“ In diploma imperatulu si regelu Leopoldu din 4 Decembre 1691 referitore la Transilvania ni-se spune: „In causa receptorum ibidem religionum, templorum, scholarum, parochiarum, quae ibi nunc extant, nihil alterabitur, contradictionibus quibuscunque sive sacri sive profani ordinis nihil unquam in contrarium valentibus.“ In fine imperatulu si regele apostolicu Franciscu I in rescriptulu din 25 Aprilie 1829 impune episcopulu romanu greco-catolicu din Blasiu, sa se grigescă de scole si cultura natiunii sale: „Denique Episcopo stricte imponitur, ut habeat curam scholarum et culturae Nationis.“

Nu este prin urmare Ministrulu indreptatitu a conduce gimnasiulu din Blasiu din punctu de vedere didacticu si pedagogicu, ci acestu dreptu compete Ordinariatulu, si pentru aceea noi si impreuna cu noi toti Romanii, cari au de a multami forte multu scoleloru din Blasiu, trebuie sa staruim, ca sa mantuim celu mai vechiu gimnasiu romanescu de ingerinta incompetentă a guvernului.

Iubileulu de 25 ani alu regelu Carolu I alu Romaniei. Ieri in 10/22 Maiu s'au implinitu 25 de ani, de candu dupa detronarea principelui Alesandru Ioanu Cuza se sul pre tronulu principatelor romane unite principele Carolu de Hohenzollern. Putini au credutu atunci, ca acestu principe nou va sedé 25 ani pre tronulu principatelor romane. Europa era dedata a nu vedé in Orientu nimica stabilu, era tronurile a le considera numai de efemere. Inca si mai putini au fostu, cari au credutu atunci, ca principele Carolu va ajunge sa-si serbeze iubileulu de 25 ani ai domniei sale nu ca principe preste unu statu vasalu Sultanulu, ci ca rege alu unui statu, alu unei Romanii independente, alu unui statu, care cu eroismu adevratu romanu si-a eluptatu independinta pre campulu de lupta.

Si totusi, ce atunci n'a credutu mai nimeni, astadi e lucru implinitu. Ce s'ar fi credutu atunci visu, astadi e realitate. Pentru aceea mandru este regele Carolu I, mandru este poporul Romaniei de iubileulu acesta unicu in felulu seu, caci de multu mai mare insemnatare este, ce s'a petrecutu in acesti 25 de ani, decatu actu, ce s'a intemplatu la inceputulu loru. Ca unu conductu impunetoru si insufletitoru in fata iubileulu acestuia trece pre dinaintea ochiloru ori si cui eroismulu dela Plevna, independinta Romaniei, incoronarea regelu, progresele interne pre terenulu administrativu, finantialu, militaru, industrialu, comercialu, agricultorulu si alte destule terene, prin cari progrese Romania a intratu in sirulu statelor civilizate. Singuru pentru menirea bisericeii in vieta statulu a aretat Romania modernă si plina de marire nu destula pricepere. Amintirea unui progresu adevratu si pre terenulu acesta este pote rezervata unui altu iubileu in venitoru.

Tota Europa gratuleza acum Romaniei pentru progresele aceste. Cum vomu remane noi indereptu, frati de unu sange si de o limba? Primescă dară preste Carpati Romania gratularile noastre si espresiunea bucuriei si admiratiunii, de care suntemu cuprinsi, candu cugetamu la aceea, ce a fostu Romania inainte de acesta cu 25 ani si ce este ea astadi!

†

Ion Brătianu.

Abia fu speditu numarul din urma alu foi noastre, candu ne veni din Romania dela Florica trista scire, ca Ion Brătianu, celu mai mare barbatu de statu in istoria cea mai glorioasa a Romaniei, Ion Brătianu, barbatulu de statu alu Romaniei, care mai multu ca ori care altulu a fostu incungiuratu cu aureola stimei, respectulu, simpatiei si a iubirei noastre a Romanilor de sub corona santulu Stefanu, Ion Brătianu, barbatulu, a carui nume nu va dispere din istoria decatu deodata cu numele de Romanu, daca se va pote intempla acesta vre-odata, Ion Brătianu, esemplarul celu mai curatu alu unui Romanu verde ca stejarulu, din voia lui Domneđu ne-a parasitu Sambata in 16 Maiu n. la 3 ore demineta spre a primi in o alta vieta o corona multu mai stralucita si mai vrednica de elu decatu aceea, ce i-o impletimu noi moritorii.

Domneđu in planurile lu putinu strabatute de mintea noastra marginita nu a concesu, ca Ion Brătianu sa pota lua parte la iubileulu de 25 ani alu uneia din operele lu cele mai marete. Numai cateva zile ilu mai despartiau de zilele aceste stralucite de scribatoare ale Romaniei pregatite de elu inainte de acesta cu unu patraru de seculu intre multe lupte si greutati. Sufletulu insa si ideile lu voru planu totusi asupra totorur serbariloru acestora, si in fata loru nu va fi Romanu, care sa nu eschiamu: O! unde este Ion Brătianu, fara de care cu greu s'ar fi ajunsu zilele aceste?

Pre candu se va incepe pompa serbariloru, pre atunci trupulu lui Ion Brătianu va fi datu deja pamentulu. Multe sperante se voru cufunda in mommentulu lui, insa mai multe suveniruri voru remane de-asupra, pre cari nu le va pote inghiti nice morientulu, nice timpul, caci ce este istoria modernă si plina de marire a Romaniei fara de Ion Brătianu?

Pana ce ne vomu pote ocupa mai pre largu cu vieta si activitatea stralucita a acestui mare barbatu, versamu si noi preste Carpati o lacrima fierbinte pre trupulu acela, in care pana la morte a batutu o inima asa semtitoare si pentru noi Romanii din regatulu Ungariei, rogandu pre Domneđu, ca pre alta cale sa se indure a impli lacuna, ce a lasatu elu in vieta Romaniei chiar in timpurile aceste de grea cercare pentru ea. *Plangi, Românie! ca ai causă de a plange!*

¹⁾ Veđi Boncz Ferencz, Előadmány a congrua-ügyben p. 21.

²⁾ Veđi Benkő, Transsilvania tom. I. pag. 268 si tom. II pag. 251 edit. an. 1778.

³⁾ Veđi Dr. Klamarik, A középiskolák szervezete és eljárása, Budapest 1881 pag. 1.

Revistă bisericească.

Roma.

Consistoriul papal va avea loc la începutul lunii viitoare. Și anume în 1 Iunie va fi consistoriul secret, când se vor crea cardinali noi, între cari la totă întâmplarea va fi nunțul din Paris, Monsignorele Rotelli; era în 4 Iunie se va ține consistoriul public, în care se va da peleria de cardinal Eminentissimilor *Vincentii Vannutelli*, pronunțiu în Lissabon, și *Albină Duna-jewski*, episcop în Cracovia. În consistoriul secret se vor preconisa și mai mulți episcopi, atât italieni cât și străini.

Pre la capătul lui Octombrie va sosi în Roma un pelerinaj din Belgia, în fruntea căruia va sta Eminența Sa arhiepiscopul-cardinal Goossens.

Francia.

Grația domnească nu încetă a lucra minuni. O adevărată minune trebuie să numim într'adevăr acel act eroic de caritate, ce l'a îndeplinit în luna lui Novembre din anul trecut o călugăriță în orașul Levallois-Perret. La o băieță de 4 ani, cu numele Marcella Tournery, i-a ars brațul drept până la umăr, astu-fel încât osul era aproape gol. Băieța se află în îngrijire la spitalul călugărițelor, și avea să sufere dureri crâncene. Medicii după multe consultări au declarat, că rana numai așa se va pot vindeca, dacă se va obduce cu pielea luată de pre brațul unui alt om sănătos. Auzind acestea călugărița Cecilia, i-a oferit de bună voie brațul său medicului și a suferit, fără de a se plânge, doroasă operațiune. Băieța acum se află mai bine, și viața are să și-o mulțămescă sacrificiului supraomnesc al nobilei eroine.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Proiectul de lege despre reforma administrativă a trecut deja și prin comisiunea financiară a parlamentului, și acum se află înaintea casei deputaților spre dezbateri plenară. Opozițiunea va face totul, ca acest proiect să nu devină lege, și astu-fel ne putem aștepta la dezbateri îndelungate și furtunoase. Finea la toate va fi, că proiectul se va face lege, și noi păgubașii o vom plăti. Guvernul a compus proiectul acesta ca lecție pentru stîrpirea naționalităților, era opozițional ilu combat, pentru că se tem, nu cumva naționalitățile să apuce la putere. Scopul le este unul, numai în mijloc se deosebesc. Chiar de aceea totă certa să va face pre contul nostru.

Mare svonu a produs în cercurile parlamentare scrisoarea, carea deputatul *Horvath Gyula*, redactorul dela „Magyar Hirlap”, a adresat o președintelui casei deputaților și în care ilu încunoscîtează, că își depune mandatul său de deputat. Motivele, pentru cari s'a decis la acest pas, le espune *Horvath* într'o epistolă adresată alegătorilor săi din Bălăușeri. Între motive este și frica, nu cumva prin

noua lege administrativă să se desnaționalizeze Maghiarii din Transilvania. Crede ore dl *Horvath*, că se va afla un om cu minte, care se dea ceva pre astu-fel de motive?

Rusia.

Familia imperială din Rusia de un timp în coce e persecutată de sorte. În 11 a l. c. sosind moștenitorul de tron rusesc în călătoria sa întreprinsă prin Orient pentru întărirea sănătății sale și pentru câștigarea de nouă cunoștințe în orașul iaponez *Otsa*, a fost rănit la cap cu o sabie de cătră o persoană din împregiurimea sa. Rana e lungă de 8 centimetri, însă nu e afundă, și astu-fel nu e periculoasă. Deja sosesc sciri îndestulătoare despre starea principelui. — Atentatul acesta a produs o impresiune extraordinară, și nenumărate au fost și sunt versiunile despre cauzele aceluia. Unii voesc să vadă mâna nihilistilor. Alții cred, că fanatismul religios a dat ansă atentatului. Versiunea acesta este până în momentul de față cea mai probabilă, pentru că de mult este deja știut, că Rușii încercă a întorci la ortodocsie pre Iaponezi, și că Iaponezii aceste încercări le vedu cu ochi răi.

Serbia.

Drama din casa Obrenovic a ajuns într'un nou stadiu. Precum s'a putut prevedea, regina Natalia nu s'a supus deciziunii luate de skupcină, de altă parte nici skupcina nu a putut cedă unei femei și astu-fel n'a remas altceva decât depărtarea reginei din țară cu ajutorul puterii brachiale. În 18 a l. c. a încercat guvernul se scotă pre regina din țară, dară poporul și studenții s'au resculat și desprindend cail dela trăsura reginei, au reconduc-o în triumf la locuința ei. Între aceste sa întâmplat și încercări, miliția a folosit armele, și rezultatul a fost câțiva morți și mai mulți răniți. În 19 a l. c. éraš a încercat guvernul să depărteze pre regina, de astădată cu succes, și fără de turburări mai mari. Acum deci regina se află pre teritoriu străin, esilată din țara aceea, acărei regină iubită a fost ore când. — Poporațiunea din Belgrad e foarte agitată, și Domneșcu scie, ce surprinderi vor aduce zilele și orele viitoare.

Corespondințe.

I.

Bucuresci la 8 Maiu 1891.

Pre lângă totă încordarea luptei electorale din ajun, totuși am avut de santele Sărbători mai multe ore roșii decât capete sparte. Ar fi fost însă o minune, dacă bătașii s'ar fi lăsat a se îndestul numai cu ciocănitul ouălor roșii. Pentru aceea n'au lipsit nici capete sparte, printre cari se numără și alor doi preoți din provincie. Preste acestea, opiniunea publică ar fi trecut pre lesne înainte, sciind din esperință, că mai ales în asemenea cestiuni cu greu iesă din mai multe capete păreri restrinse, dacă nu li-se face și câte-o porțiță; dar s'a ivit și un casu de morte, care a dat loc la o discuțiune foarte lungă împreună cu o impositantă manifestațiune de doliu din partea partidului liberal din opoziție. În urma utopsiei făcute de medicii legiști s'a constatat, că mortea acelu nenorocit a provenit dintr'o

apoplexie pulmonară; mulți însă cauza acestei cauze au pus-o chiar în activitatea desfășurată preste măsură de cătră bătași: de aci nuoi și noi discuțiuni, cari de sigur se vor relua cu o tărie încă și mai mare cu ocasiunea validărilor celor aleși îndată după deschiderea corpurilor legiuitoare. — Se scie deja, că din urne a ieșit învingător guvernul, adică partidul conservator, dar și opoziția liberală e destul de respectabilă. Afară de aceste două partide istorice în timpurile din urmă se formaseră și alte grupuri independente, anumite al junimiștilor și constituționalilor avend de șef pe dl *Carp*, al radicalilor compus mai numai din dl *Pan*, carele era astu-fel și șeful și armata și programul grupului, — în fine al socialistilor reprezentat la început de doi deputați, apoi numai de cetățanul *Nădejde*. Secerișul pentru aceste grupuri a fost foarte slab. Închiptiți-ve, că șeful junimiștilor, fără nici o îndoială unul dintre cei mai ilustri bărbați de stat ai României, carele acum sunt trei ani ieși în fruntea alegilor colegiului întâi din capitală, acum n'a intrunit numai 151 voturi din vre-o două mii votați și n'a fost ales decât într'un balotagiu din provincie. „Ingratitudinea în politică,” preșise cu fundament organul său, „e o monedă curentă.” Junimiștii în total vor fi în noua cameră în număr de 6—7, pre când în cea precedentă erau preste patruzeci. Cădend dl *Pan*, a cădut și grupul radical. Dintre socialisti a fost ales numai cetățanul *Morfun*, rămănd astu-fel nădejdea cetățanului *Nădejde* cu totul desnădăjduit! — În schimb „speranțe îmbucurătoare pentru viitor”, spre a usă de cuvintele dăriului bisericesc *Amvonul*, a avut clerul de mir, carele pentru prima dată a pășit în lupta electorală cu candidații proprii fără de a fi fost împedat de autoritatea bisericească. La acestă hotărîre preoții de mir au ajuns fie ca să aibă nise apărători mai hotărîți în cestiunea îmbunătățirii sôrteilor, ce cu dreptu cuvântu îi preocupă foarte mult, fie căci „promisiunile ce li s'au făcut din toate părțile, de cătră persoane ce le cereau sufragiile, au rămas literă mortă.” Timpul relativ a fost prea scurt spre a se organiză, cum s'ar fi convenit și cum s'a și dorit; cu toate aceste candidatul clerului din capitală, deși a cădut, a intrunit totuși preste două sute voturi. Numitul dării bisericesc vorbind de rezultatul alegerii constată „cu satisfaciune, că începutul e bun, și ar fi fost și mai bun, dacă fie-care ar pune mai multă devotament și bunăvoință în o cauză așa sântă.” În provincie încă n'a reușit nici un candidat propriu al clerului. — În principiu generalu convicțiunea mea este, că clerul trebuie să se ocupe de politică, nu numai căci membrii săi au drepturile cetățenesc ca ori și cine altu, ci și pentru că în ocăruierea statului se presintă o mulțime de cestiuni, în cari religiunea are să și spună cu totă tăria cuvântul său. Acestă o susțin mai ales în aceste timpuri, în cari așa disul liberalismu voesc a învîrti toate celea după calapodul său.

Serbarea socialistă de 1 Maiu, care în alte părți a dat loc chiar la scene sângeroase, aci în capitală s'a petrecut în totă liniștea. Plecând în procesiune din grădina Cișmegiu cu steguri sau pânze roșii, ce portau inscripțiunile: „Ajung 8 ore de muncă pre zi” — „Cerem votul univerval” — „Repusul de Dominecă” — și însoțiți de vre-o câțiva „musicanți”, „ale căror instrumente erau într'o stare mult mai primitivă decât ale saltimbancilor de pre la bălăușeri”, socialistii nostri au mers într'o villă de lângă gara Filaret, unde, după și printre discursurile căpeteniilor, și-au petrecut cu veselie până sera târziu. Cortegiul, după cutare dăriu era compus din aproape 2000 muncitori, cu femei și copii, er după altul grosul lui era format din vre-o 200 „haimanale”. Diferința de calcul, cum vedeți, nu-i decât bagatela de un zero. „Haimanale” mai multe ori mai puține, nu schimbă esența lucrului, mai ales când esența însă și se reduce mai numai la zero. Da, căci socialismul în România este

o plantă exotică fără de rădăcină, importată din modă și „cultivată“ de unii, cari cu orice preț voesc să fie căpetenii. Cum se știe, partea cea mai mare a muncitorilor de prin fabrici sunt străini, cari a bună seamă n'ar veni și n'ar stă într'o țară străină, decumva n'ar găsi aci o pâine mai bună. Er muncitorii români, fiind în imensa lor majoritate agricultori, acum când nu știu în cătră să apuce de mulțimea lucrului, nici nu și-ar' mai perde vremea cu sfâșiatul pânzelor roșii și cu cele 8 ore de muncă pre Ți.

Academia și-a închis sesiunea ordinară în săptămâna patimilor. În ședința cea din urmă savantul corp între altele a luat deciziunea salutară de a nu mai premia operele membrilor săi, cum se făcea în trecut. Printre multele felicitări primite cu ocaziunea iubileului, fără séménă a fost scrisoarea direcțiunii școlii din Ciacova (Bănatu), însoțită de o cruculiță de aur și trimisă cu rogarea de a o dá unui tineru distins prin talent și sirguintă. Tote au fost bune, numai câtă cea direcțiune uitase, că Academia nu este o instituțiune școlară cu studenți de premiați: totuși on. nostri memoritori au socotit de cuviință a-și astempăra grațioasă emoțiune, stărnită într'inșii la vederea cruculiței oferindu-o unui tineru membru corespondent foarte zelos față cu propășirea înaltului institut național.

Precum s'a prevădută, bietul u finalu a rămas nedesgroat; până cam una-altă: fie-ă țărina ușoră!

Philalet.

II.

Vișeul inferior, la 8 Maiu 1891.

Onorată Redacțiune!

Vă rog, să binevoiți a publica în colonele prețuitei foii „Unirea“ următoarele:

Poporul român gr.-cat. din Vișeul inferior în comitatul Maramureșului își-a arătat iubirea înfăcărâtă față de Domneșu și religione prin aceea, că în Dumineca Floriilor după sânta Liturgie a îndeplinit o faptă nobilă și laudabilă — subscriind actul de donațiune, prin care frumoasă sumă de 7000 fl. v. a., ce-i compete din răscumpărarea regalilor, o cedeză pre sēma santei biserice. Cu această sumă sperăm, că vom poté termina edificarea măreței noastre biserice, care e dejă sub coperiș și care abia își va afla părechia în Maramureșu.

Nu pot să nu amintesc, că meritul de a fi deșteptat poporul și a-lu fi îndemnat la atare faptă nobilă, este a se atribui părintelui nostru M. O. D. protopop Paulu Orosu. Acestu venerabilu părinte, deși e înaintat în etate numărându în 64 de ani, totuși și acum cu inimă tinerescă și cu zel neobosit lucră la înaintarea binelui comunu. Elu nu ne-a îndemnat și ajutat cu sfaturi înțelepte numai pre noi la edificarea biserice, ci în urma zelului neobosit alu lui și în comuna Leurdina s'a redicat o frumoasă biserică de pētră, a cărei terminare o așteptăm cu doru nespusu în totu minutul. Administrându ca protopopu tractualu bunurile mănăstirei de Moiseiu dorește a edifica o nouă mănăstire, care dorință dacă îi va ajuta Domneșu, sperăm, că nu preste multu o vom vedé realizată, și așa peregrinajele îndatinate la acea mănăstire în ziua Adormirei Preacuratei Feciore Maria voru deveni totu mai numeroase.

Încei multămindu-i în numele meu și alu poporului pentru înțeleptele-i povețe și rogându pre Bunul Domneșu, ca se dea tării și sănătate venerabilulu părinte, spre a ne păstori și conduce încă multu ani cu zelul și prudența ce-lu caracterizează.

I.

Convocare.

Comitetul centralu alu „Reuniunii învățătorilor greco-catolici români din giurul Gherlei“ conformu deciziunii luate în adunarea generală din anul trecut,

prin aceste convoca adunarea generală de ast-anu pre a treia și a patra Ți de Rosali, adecă în 23 și 24 Iunie st. n. în Valea Groșilor, la care a participă în înțelesul statutelor sunt provocați totu membri și sunt rogați a luă parte totu aceia, cari se interesează de școlă și de progresul culturalu a învățătorime române.

Gherla la 17 Maiu st. n. 1891.

Demetriu Corolanu, **Vasilu Lessiu,**
președinte. secretaru.

Mulțamită publică.

Onoratul Domn *Filipu Albușcu* cu soția *Rafila* au donat pre sēma santei biserice din Nevrincea 2 candele de bronz și 5 icone frumoșe; veduva *Rofana Frențescu* 2 icone, și *O. D. Mitru Balintu* măcelariu și curatoru alu bisericei catedrale din Lugosiu cu soția *Nasta* 1 iconă. Pentru tote darurile acestea exprimăm generosilor donatori mulțamita mea fierbinte, și voiu rogă pre Domneșu, să le dea în lumea acesta vieță lungă și îndesțilită, era în ceea alaltă fericirea cea cerescă.

Nevrincea, 8 Maiu 1891.

Petru Pinte.
par. gr.-cat.

Colecta cruceiului.

La colecta cruceiului inițiată de noi în numerul 16 alu „Unirei“ din a. c. s'au asociat:

În Archiecesă. Protopopiatul Aiudului: *O. D. Ioanu Mihaltanu*, p. în Odverem, 393 s. — **Protopopiatul Dergei:** *M. O. D. Ioanu Hățeganu*, vice-protopop și p. în Dergea, 600 s. *O. D. Ioanu Petranu*, p. în Asculeu m., 800 s. *G. Ciobanu*, p. în Brusturi, 200 s. *I. Mihali*, p. în Călacea, 600 s. *Al. Topanu*, p. în Cernuc, 500 s. *I. Popu*, p. în Chechișu, 1000 s. *St. Popu*, p. în Checichehata, 200 s. *Danila Coste*, p. în Chendrea, 600 s. *V. Popu*, a. p. în Poptelec, 600 s. și a. p. în Ciachi-Gărbău, 600 s. *I. Ienei*, p. în Eleiu, 400 s. *E. Șerbanu*, p. în Fizeșu, 900 s. *Vas. Popu*, p. în Gălgău, 900 s. *I. Popu*, p. în Lupăia, 200 s. *Aur. Fodoru*, p. în Pănticeu, 900 s. *I. Deacu*, a. p. în Recea-Cristuru, 600 s. *I. Andreiu*, a. p. în Sănu Mihailu deșertu, 800 s. *Iuliu Mihali*, p. în Sotelec, 900 s. *Alesiu Coste*, a. p. în Tihău-Varu, 900 s. *I. Nosa*, p. în Trestia, 200 s. *Stef. Berceanu*, p. în Ugruțu, 700 s. *Vas. Colceriu*, a. p. în Vaidahaza, 900 s. — **Protopopiatul Fărăgăului:** *O. D. Isidoru Școșiu*, p. în Orosfaia 458 s., pentru filia *Comlodu* 190 s. — **Protopopiatul Murășului:** *O. D. Florianu Muntenescu*, p. în Oroiu șecnescu, 345 s. — **Vicariatul Făgărașului:** *O. D. Iosifu Popu* p. în *Comana inf.* 462 s.

În diecesa Gherlei. Clerulu din tractulu Gherlei în frunte cu venerabilulu protopop *A. Antonu*, pentru 8500 s. — *M. O.* și *Cl. D. Dr. Vasiliu Lucaci*, p. în *Șișesci*, 1900 s.

Noutăți.

Sedinte în cauza fundațiunii Șuluțane. Ilustrii membri ai directoriului „Fundațiunii Șuluțane“ sunt convocați pre 25 l. c., era membrii Senatului administrativu ai aceleiași fundațiunii pre 26 l. c. la ședințele, ce se voru ține în reședința metropolitană din Blăși.

Esamele scripturistice de maturitate la gimnasiulu superioru greco-catolicu din Blăși s'au ținutu în 15 a. c. din limba română, în 16 din limba magiară, în 18 din limba latină, în 19 din limba greacă, în 20 din limba germană și în 21 din matematică. La scripturistica s'au supusu 31 de maturisanți. Esamele verbali voru avé loc în 12 și 13 Iunie a. c.

Cărți școlastice aprobate. Înaltulu ministeriu reg. ung. de culte și instrucțiunea publică sub Nrul 18,185 a aprobatu ca manuale la gimnasiile cu limba de propunere română următoarele cărți școlastice:

1. „Manualu de fizică“ pentru clasele VII și VIII a școlilor medie de D. A. Abt

— tradusă de I. Hossu și E. Viciu, profesori la gimnasiulu din Blăși. Cu 492 figuri în textu. Blăși 1890.

2. „Elemente de botanică“ pentru clasele superioare ale școlilor medie — de Dr. Samuilu Roth — traduse de Alesandru Uilăcanu profesor în Blăși. Blăși 1890.

3. „Elemente de Mineralogie, Petrografie și Geologie“ pentru a IV-a clasă gimnasială — de Dr. Samuilu Roth — traduse de Alesandru Uilăcanu, profesor în Blăși. Blăși 1890.

Aceste opuri au apărutu în tipografia Seminariulu archidieceșan din Blăși. Atragem atențiunea celorlți competenți asupra lor. Cea dintăi costă 3 fl. v. a., cele din urmă câte 1 fl. 10 cr. v. a.

Din tractulu protopopesco alu D. Sănu-mărtinulu (în Archiecesă) ni se scrie, că: Sinodulu tractualu de primăveră s'a ținutu la 23 Aprilu a. c. în D. Sănu-mărtinu, cu care ocaziune preoțiimea tractuală aduse următoarele hotăriri: 1) Se îndatoresce fiecare parochia a contribui și pre venitoru câte 1 fl. v. a. pentru revisoratulu archidieceșan. 2) S'a constatat, că averea fondulu preoțescu tractualu, — întemeiatu la 1886 cu scopulu de a se înființă cu timpul o bibliotecă tractuală, — numeră 124 fl. 64 cr. v. a. parte în bani gata, parte în contracte și obligațiuni. Administrarea acestui fondu s'a concretu și pre venitoru M. O. D. Iacobu Macaveiu conducătoriulu tractulu protopopescu. 3) Fiecare preotu tractualu s'a obligatu moralmente a colecta în parochia sa câte unu cruceiu de suflet în favorulu fondulu școlasticu archidieceșan. 4) Reînprospetându presidulu detorința preoților de a catechisa tinerimea, fiecare preotu promite, că și pre venitoru își va împlini cu scumpătate această detorință. 5) În fine se hotăresce, ca sinodulu de toamnă să se țină în Șaroșulu-magiaru. Apoi alegându-se doi confesari, totu preoții s'au mărturisitu.

Referitoru la asilele de copii. În ministeriulu r. u. de culte și instrucțiune s'au ținutu consultări meritorie asupra modalităților, după cari ar fi să se pună în pracsă faimoșă lege despre grădini și asilele de copii. — După cum este informată foia „Égyetértés“, între altele s'a statoritu aprupe unanimu, ca fitoarele crescătore să nu se pregătescă în institutele preparandiale de învățătoresce, ci să se înființeze pentru ele institute speciale. Ministrulu are de cugetu a ridica deocamdată cinci institute de atare natură. Unu altu punctu momentosu alu consultărilor l'a formatu organizarea fitoarelor asile de copii. Dintre hotăriri luate în privința această foia citată ne spune numai, că s'au designatu zonele teritoriale, în care se va începe câtu mai curându punerea în pracsă a numitei legi.

Mișcări antisemitice în Corfu. Jidovimea nu e persecutată numai în vastulu imperiu alu țarilor, ci și în mica insulă Corfu. Poporațiunea greacă din cetatea Corfu, capitala insulei cu același nume, de multu nu potea privi cu ochi bun pre descendenții lui Israilu, cari prin speculele lor îi făcea concurență. Ura poporațiunii grecesce contra Jidovilor în luna trecută erupse în demonstrațiuni și escese regretabile. Cartierulu jidovescu, care numeră preste 5000 de persoane, fu asediatu în modu formalu, și locuitorii din Ghetto (așa se numesc pre totindenea cartierulu jidovescu) espusu la pericolu de-a mori de foame. Bieții Jidovi de mai multe săptămâni sunt siliți a stă cu ușile încuiate și ziua; ma nici morții nu-i pot duce la loculu de înmormântare, decâtu la 5—6 zile după morțe și atunci încă numai pre lângă asistență militară. Unii turburatori au încercatu să le aprindă casele și să-i ardă de vii. În urma acestor turburări reprezentanții Angliei, Austro-Ungariei și Germaniei au întervenitu în favorea Jidovilor la guvernulu grecescu, care a și luat măsuri energice pentru restabilirea ordinei și a păcii, trimițendu la Corfu mai multe năi de rășboi. După aceste măsuri se speră, că în curându se voru domoli turburările și se va restabili erași pacea pre mica insulă.

PARTE ȘTIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Mihailu Eminescu.

Studiu criticu.

(Continuare.)

Să trecem acum la Leopardi italianul, și la Lord Byron englezul, cu a căroru încă fii asemănatu pessimismul lui Eminescu.

Înainte de toate despre Leopardi trebuie să prețimem, că a fostu un sufletu în adevăr cuprinsu de lumea ideală, ceea ce a contribuitu multu, ca să devină pessimist, cându idealismul lui a datu în lume de tare multe piedeci. Pentru aceea pessimismul lui a și rămasu poeticu în adevăr, fiindu-că și-l-a contrasă în valurile lumii, eră nu ca Eminescu din cărți de ale vre-unu filosofu pessimist. Leopardi a fostu debil, bolnăvicios și ghibos încă din nascere. Cu miseria s'a luptat încă de copil fiindu-l părinții de o condițiune materială tare modestă. Și pre lângă toate aceste în casa părintească prin diligență extraordinară și-a câștigat de tineru o atare cunoștință a literaturii antice latine și grecești și a pătunsu astu-fel în adâncimile ei, câtu prin scrierile sale literare tare de timpuriu a atrasu asupra sa atențiunea învetaților chiar și preste granițele patriei sale. Sôrtea patriei sale Italia era însă pre timpurile acele câtu se pôte mai de plânsu. Străinii se băteau după ea ca după o „res nullius“. Acesta l'a măhnitu pre idealistul Leopardi tare multu, și i-a infiptu o rană în inima sa, ce nu i-s'a mai vindecatu nice cându. Elu care cunoscea așa bine gloria romană de ore-cându, ce strălucise pre pământul Italiei, sêmția o dorere profundă, dacă gloria acesta o asemănă cu miseria aceleiași Italie de pre timpurile sale. „O patria mia,“ esclama elu, „vedo le mura e gli archi, e le colonne e i simulacri e l'erme torri degli avi nostri, ma la gloria non vedo.“¹⁾ Atunci luă lira în mână și plângendu pre ruinele Italiei antice compuse minunata odă la Italia, în carea ca ore cându Liviu cu istoria sa se încercă a farmeca din mormântu antica gloria romană și la privirea ei a implé pre Italienii de unu curagiu și eroismu sacru pentru sânta causă a patriei. Pessimismul se ivesce deja în oda acesta. Nu însă pessimismul abstract și abstrus alui Schopenhauer din Eminescu, ci unu pessimismu produsu de dorerile reali ale patriei sale multu iubite. Totă lumea îi eră nimica, dacă patria sa eră în suferință, ca și cum ar dice: Ce-mi folosese ceriul instelat, dacă în patria mea nime nu se pôte desfătă în elu, ce-mi folosese sôrele, dacă elu luminează așa frumosu, în patria mea însă luminează numai preste suferințele dulcei mele Italie. Pără lumea și cu ea Italia, dacă numai patria mea nu o voiu mai vedé suferindu! Căci precum se tânguesce elu: *Se fosser gli occhi tuoi Italia due fonti vive, mai non potrebbe il pianto adeguarsi al tuo danno ed allo scorno.*²⁾ Pentru aceea oda acesta așa impresiune a făcutu asupra Italienilor, câtu se îndătinau a dice: „Cu Manzoni în biserică, și cu Leopardi în bătaie.“ De unde deși nu potemu aprobă pessimismul lui Leopardi în totalitatea lui, totuși susținem că este simpatie, încâtu s'a nascutu din unulu din sêmțimintele cele mai nobile ale peptului omenescu, din iubirea înfocată a patriei și națiunii sale.

Cu câtu stă în privința acesta Leopardi mai pre sus și cu câtu e mai nobil ca Eminescu, la care pessimismul nu s'a nascutu din vre-o nobilă iubire îngelată sau nemulțămă, ci și-l-a însușitu din nesce scrieri a filosofulu celui mai desperat, ce a existat vre-odată, a filosofulu celui mai inconsecvent, care înveta una și făcea alta, a filosofulu germănu Schopenhauer. Dacă Eminescu ar

¹⁾ »O patria mea, vedu murii, arcurile, columnele, simulacrele și turnurile pustii ale strămoșilor nostri, însă gloria nu o vedu.

²⁾ De ar fi ochii tui Italie două isvóre vii, și plânsul tău totuși n'ar adequă perderea și rușinea.

fi devenitu pessimist din o iubire înflăcărată față cu națiunea și patria română ca Leopardi, atunci deși pôte că poetu genialu totu n'ar fi fostu, totuși celu puțin în parte i-s'ar poté escusă pessimismul. Unu pessimismu însă sêcu, uscatu, filosoficu și abstrus ca alui Schopenhauer cântatu de Eminescu nu va deveni nice cându o proprietate națională românească, cum a devenitu alui Leopardi o proprietate scumpă Italianului. Și suntem securi, că publiculu românescu în mare parte sedusu în presente, totuși mai iute sau mai târziu va trage cruce preste toate poesile lui Eminescu și le va da uitării pentru totu de-a una.

Acesta o credem noi cu atât mai tare, că iubirea patriei și națiunii la poporul românescu este în presente atât de desvoltat și așa de puternicu, câtu înainte lui nu pôte avé trecere timpu îndelungatu unu poetu ca Eminescu, în a cărui poesii nu se observă nice unu focu sau însuflețire națională. Ma și în puținele locuri, unde vrându nevrându a trebuitu să vorbescă de Români, vorbește astu-fel, câtu mai că stă omul să începă a se genă că e Român. Aducem pentru acesta și exemple.

În așa numita satiră a treia, în carea preste totu este tare puțin spiritu satiricu, vorbindu despre lupta lui Mircea cu Baiazid, pune în gura lui Mircea cuvintele unu bietu cerșitoru, care n'are nimic, și-lu face să dică către Baiazid, că elu nu umblă după lauri învingerei, ci: „își apără numai sêrăcia și nevoile“, ca și cum neuitatul Mircea ar fi fostu unu principe preste nesce proletari ca vai de ei.

În doina dela pag. 175 vorbește despre Români astu-fel:

»Vai de bietu Român sêracul,
»Îndereptu totu dă ca racul.

Dacă ar vorbi astu-fel unu străinu, atunci amu dice și noi cu Davidu: „Că de m'ar fi ocăritu inimicul meu, m'as fi ascunsu de dînsulu.“ Cându le dice aceste însă unu poetu român, care a trăitu în epoca unirei principatelor, în epoca eluptării independenței lor, în epoca bătăiei dela Plevna, în epoca înălțării României la rangulu de regat independent, în epoca, cându lupta de două decenii a Românilor din Austro-Ungaria a atrasu asupra sa atențiunea Europei, cându unu atare poetu le dice aceste, atunci cutezăm a dice și noi, că este unu păcatu strigător la ceru a propune pre unu atare poetu ca pre unu geniu.

Totu în „doina“ acesta dice despre Români, „că e sêracu în țera sêracă“, și acesta în epoca, cându România portă răboiul vama cu una din primele poteri mari a Europei.

Ce e de disu dară, cându timpulu, cosmopolitul Eminescu se asemănă cu nobilulu Leopardi celu consumat de iubirea patriei și a națiunii sale?

Nobilulu sufletu alui Leopardi însă eră cuprinsu și de alte idei și sêmțiminte, pre cari numam că nu le află omul cântate în poesile lui Eminescu, ci din contră la elu le află chiar batjocorite. Cându pre la 1820 fu aflatu și scos ca din mormentu tractatulu lui Cicero „De republica“, atunci Leopardi, profundulu cunoscătoru alui literaturii latine clasice, entusiasmă de bucurie compase oda către eruditulu Angelo Mai, unu productu dintre cele mai minunate ale liricei italiene. O mare însuflețire pentru ideele științei a datu nascere odei acesteia. Se pare, că pre unu momentu s'au liniștitu dorerile cele profunde, ce Leopardi le sêmția pentru nefericirea patriei sale. Omul idealu s'ar păre, că a înghițitu pre unu minutu pre omul italianu, și totuși și în oda acesta nu-și uită de iubita sa Italiă. Eminescu însă, „geniulu“ nostru în versuri destulu de rele batjocoresce și pre Leopardi și pre oru ce sufletu însetat de știință, care asudă la deslegarea problemelor lumii, cându despre

scrierile unu atare omu dice, că nu are să aștepte, decâtu că vre-unu idiotu

»Itu va stringe 'n două șiruri, aședându-lu la codă
»În vro notă prizărită sub o pagină nêrodă. ¹⁾

Și aici nu este altu ceva decâtu pessimismul abstrus alui Schopenhauer, după care genulu omenescu trebuie să se convingă odată, că fericirea lui nu zace nice în religione, nice în civilizațiune și știință, ci numai în neesistență.

Nu multu după ce Leopardi prin odele aceste își câștigă simpatiile și admirațiunea Italienilor, cădu într'unu morb cronic, ce eră pre aici să-i nimicescă vieța, după-ce și fără de aceea din nascere eră de o constituțiune corporală tare debilă. Atunci fu silitu a abdice de oru ce ocupațiune științifică în interesulu sănătății sale.

Își pôte inchipui oru și cine, ce dorere adeneă a trebuitu să sufere atunci Leopardi. Nice în interesulu științei nice în alu patriei nu mai pôteă lucră nimic. Ideele lui le vedeă cum apun și se cufundă în mormentu pôte pentru totdeauna. Dacă Leopardi ar fi fostu unu creștinu convinsu, ar fi fostu în stare să suporte și dorerea acesta cu o resignațiune eroică. Unu atare creștinu însă n'a fostu Leopardi. Și pentru aceea a și cădutu mai afund în pessimismu. Din punctu de vedere creștinu căderea acesta nu se pôte escusă. Se pôte însă înțelege. Eră din punctu de vedere poeticu pessimismul lui chiar pentru cauzele, ce l'au produsu, are ceva simpatie, plăcutu și atrăgătoru, câtu cetitorulu plânge la olaltă cu elu, ca și cum i-ar simți și dorerile trupesci, de cari eră chinat prin bola sa, și cele sufletesci, ce le sêmția vedendu că ideele sale nu le mai pôte atinge nice cu mâna, fiindu-că ce eră nutrementu pentru sufletulu lui, aceea eră venin pentru trupulu lui. La aceste se mai adauge, că precum susține biografulu lui, Leopardi ar fi avutu mare dorință de a fundă familie. Asta însă nu-i eră cu potință. Femeile cetia bucurosu poesile lui și-lu admira. Să incheie însă căsătorie cu unu ghibos, nu voia nice de cum. Lucrul acesta îl cufundă încă și mai afund în pessimismu, căci imoralu nu voia să fie. Și așa miserulu Leopardi, precum dice Antonio Ranieri, își duse în mormentu cu sine florea virginității neatinse. Dacă femeile nu l'au iubit, a începutu elu a iubi mórtea, după-ce în vieța toate dorințele inocente și nobile l'au rămasu nemulțămite.

*A un tempo stesso, Amore e Morte
Ingenerò la sorte.*²⁾

dice atunci miserulu Leopardi.

În starea acesta compuse Leopardi unu număr mic de poesii cu refrenulu continuu despre caducitatea tuturor lucrurilor lumesci. Dispozițiunea poesilor acestora este monotônă, însă pentru aceea atâta frumșetă și nobilitate se află în ele, câtu captivază și pre aceia, cari despre lumea acesta au idei cu totul diverse de a lui.

Cu ce dreptu pessimismulu acesta alui Leopardi nascutu în elu cu atâtea doreri nobile pôte cineva să-lu asemene cu pessimismulu lui Eminescu suptu din nisce opuri filosofice abstruse și pline de o metafisică nemțescă întortocată. De Leopardi ne e milă, căci în elu vedem unu sufletu nobil suferindu în multe privințe nevinovat. Pre Eminescu trebuie să-lu desprețim ca pre unu filosofu, care s'a mâniau pre lume fără nice o causă, și fără ca lumea să-i fi făcutu ceva rău. În Leopardi totu e sêmțimentu, în Eminescu nimica. În Leopardi totu e inspirațiune poetică, în Eminescu totu e uscăciune filosofică. Pentru aceea cu Leopardi plângem, de Eminescu ridem.

(Va urmă.)

¹⁾ Poesie pag. 241.

²⁾ În același timp a nascutu sôrtea și iubirea și mórtea.

Nebunulü.

Legendă din Valladolid.

„Te asigurü, sorä Magdalenä,“ ñise preotulü clätinându-și capulü, „cä chiar de locü nu më potü înțelepti din vorbele D-Tale. Mi se împare, cä D-ta faci din unü țințariü armäsariü, scii cum îi vorba. Ce-ți voiü poté de altcum eü ajutä?“

„Pentru Domneđeu! Domnule Pärinte, vino numai cu mine! Cine scie? da dacä D-ta vei descoperi, ce lipsesce fratelui meu.“

„Scie Domneđeu, descoperi-voiü ori ba!“ — replicä preotulü. „Eü credü insä, cä in casulü acesta va fi mai de lipsä mediculü decâtü preotulü, și chiar pentru aceea, ne vomü abate mai întâiü pre la amiculü meu mediculü Torriano, care pre vremea acësta de bunä sëmä e acasä.“

Acëstä conversație avü locü într'o sérä de tömnä din an. 1603 in sacristia bisericeii San-Ildefonso diu Valladolid. Prin o micä ferestä de cätträ apusü pëtrundeä nesce rađe de sóre, cari luminäü chiar' pre aceste dóue personaje. Bärbatulü erä îmbräcatü in unü vesmëntü preotöscü făcutü din o materiä florentinä durä; femea in unü vesmëntü lungü din aceea-și materiä, și pre capü cu unü velü albü, care o arëtä a fi membrä la cutare societate religiösä.

Acum ämbii päșiaü pre stradä. Dupä câte-va minute dela plecarea lorü preotulü inträ pre pórtä unei case, ér femea rëmasä afarä äșteptându-lü. In scurtü elü ieși insoțitü de o persónä cu unü aspectü solemnü, invëlitä in o mantä largä și in mäna dréptä cu unü bëtü, ce aveä mänunchiü de aurü.

„Domnulü medicü,“ esplicä preotulü insoțitórei sale, „avü bunä voința a-mi ascultä cererea și a veni cu noi.“

„Miü de mulțamite!“ ñise sora plecându-se inaintea omulü sciinței.

Și apoi plecarä mai departe, până ce ajunserä la o casä de curëndü edificatä, in care Magdalena inträ întâiü.

In vreme ce toți trei suiaü treptele, preotulü nu potü sä nu observe suriđendü: „De ne-ar' vedé cineva pre toți trei, unü medicü, unü preotü, și o sorä, ar cugetä de bunä sëmä, cä mergemü sä visitämü pre unü greü morbosü.“

„Cum? așa darä Dta, Dle Pärinte, țini, cä morbulü fratelui meu nu-i de locü periculosü?“

„Cine poté sci?“ observä mediculü. „Puținele simptome de morbü, ce mi-le-äți spusü, trebuie sä constatü, cä mi-se parü cu totulü neprecise.“

„Și chiar pentru aceea, sorä Magdalena,“ ñise preotulü, „spune-ne ceva mai de apröpe despre acëstü morbü; te rogü insä, enarezä-ne cu mai multü sânge rece, decâtü ca până aci, cäci din vorbele Dtale de mai înainte chiar' de locü nu ne-am potutü luminä.“

„Și ecä acum chiar pentru aceea te rogaü, sä vini cu mine, și fiindü cä și Dlü medicü avü bunä voința de a ne insoți, așa vë rogü, binevoiti a inträ in chilia acësta. Cumnata mea, sora mea, și mätușa mea s'au dusü cu töte de acasa, și așa ni-se ofere o bunä ocaziune, de care nu ni-se va dá in curëndü.“

„Sora are dreptü,“ ñise mediculü, „așa dar' sä inträmü in numele lui Domneđeu.“

Magdalena bätü la usä.

O vöce din läuntru întrebä: „Cine bate?“

„Deschide ușa, Mario, eü isü!“

O servitöre deschise ușa, Magdalena întrebä încetü: „E totü in casä Domnulü tëü?“

„Da, Sennorä! Dinsulü n'a ieșitü tötä ñina afarä.“

„Mai liniștitu-s'a ceva?“

„Nu, Sennorä! Eü credü, cä e mai smintitü, ca ori și cândü.“

„Dömne ajutä-ne!“ esclamä Magdalena inceleștându-și mänilé. Și apoi întorcëndu-se cätträ preotulü și mediculü le ñise: „Binevoiti, vë rogü, și faceți-mi pläcerea a inträ in antișambrä,“ și ea deschise ușa unei chilii mari și tare in ordine, darä cam simplu mobilate. Dupä ce domulü ocuparä locü, ea demändä servitörei, sä le servescä ciocoladä, și apoi sä nu mai dea nimënui vöe de a inträ in chilia.

Îndatä ce servitöreä päräsi chilia, preotulü ñise: „Spune-mi, te rogü, soro Magdalena, dar' chiar' limpede și adevëratü, de ce cređi, cä fratele Dtale e așa de greü morbosü?“

„Și ce felü de simtöme de nebuni se vedü?“ adause mediculü.

„Sä dea Domneđeu, stimați sennori! ca temerile mele sä fia nebasate! . . . De altü cum D-Vösträ veți auđi totulü . . . Mai întâiü insä trebuie sä știți . . .“

In momentulü acesta din chilia vecinä reșunä unü risü sonorü și nedumeritü.

„Ați auđitü, Sennorilorü!“ strigä Magdalena, „acëstü risü teribilü, ce më face sä lacrimëzü?“

„Dömne feresce!“ esclamä preotulü infricatü, „risulü acesta pare de totulü totü caracteristicü.“

Mediculü își clätinä capulü tăcëndü; de pre fața lui se poteä destulü de bine ceti mișcarea, de carea fü atinsü. Întorcëndu-se spre sora îi ñise: „Spune-mi, te rogü, de unde provine risulü acesta? Ce ocupäțiune are fratele D-tale?“

„D-Vösträ trebuie sä știți, sennorilorü, cä fratele meu, dela reintörccerea-i din Sevilla, stä cësuri întregi închisü in chilia sa. Noi ilü auđimü, cum umblä prin odae in susü și in josü, cum se opresce apoi din cândü in cândü, pentru a erumpe in câte unü risü gröznicü, cum fü și celü ce l'äți auđitü mai înainte.“

„Curiosü, förte curiosü!“ observä mediculü. „Și rogu-te,“ întrebä elü mai departe, „cum se pórtä fratele D-tale, dacä ieșe din chilia?“

„De totü estraordinarü, sennorilorü. E cu totulü distrasü, și răspunde totü întorsü.“

„Și nu scii, sorä, sä ne spuü, ce poté fi cauza la acësta?“

„Eü credü, cä vina la töte acestea o pórtä tristeța sa.“

„Și din ce i-a provenitü tristeța?“

„Cum? N'äți auđitü nimicü, cä a fostü încarceratü, acusatü fiindü pre nedreptulü, cä ar fi prädatü veniturile coronei?“

„Dacä toți cäți au fostü pedepsiți pre nedreptulü, ar fi nebunitü, atunci töte asilele din Spania ar fi pline de nebuni.“

„Așa cređi Dta? Cu frate-meü insä lucrulü stä cu totulü altcum. Cândü fü liberatü din prinsöre, elü ne aflä pre töte cincü femeile, — färä de a mai computä și pre servitöreä Maria, — apröpe mörte de föme. Aceste töte influințarä grozavü asupra minții sale, și cam de pre atunci credü eü, cä datëzä și nebunia lui.“

„Așa ceva nu e de totü imposibilü,“ ñise mediculü clätinându-și cu demuitate capulü, „dar cu töte acestea ar' mai trebui luatü in considerare, cä öre —“

„Imi mai vine încă ceva in minte,“ începü eräși Magdalena, intrerupëndü „ințeleptele“ observäri ale mediculü, și întorcëndu-se spre preotü, „incä ceva, ce pre mine ca pre o bunä creștinä më întäresce in suposiția ce o am —“ . . . Și ea tacü.

„Ce?“ întrebä curiosü preotulü sculându-se de pre scaunulü, pre care seșuse mai înainte. „Povestesc-ne, te rogü, sorä! Mediculü și preotulü e bine, sä-ți descoperi tainele.“

„Bine darä, vë voiü spune și acëstü secretü familiarü. Mama mea, Donna Leonora de Cortinas, Domneđeu sä o ierte, care fü o femeie înțeleptä și temëtöre de Domneđeu, imi ñiceä adese cu lacrimi in ochi: — Da, iubitä Magdalena! vei vedé tu, cä frate tëü cu șodeniile și blästämäțiile lui va ajunge de vorbä in lume. — Ah, sânția Ta, pređicerile pärinților —“

„Da, da, sorä! Pređicerile pärinților adese-sü inspirațiunile lui Domneđeu.“

„Și, cređi Dta,“ întrebä omulü sciinței, „cä risulü lui e provocatü prin ceva pläcutü? Are elü causä de a fi veselü? İi mergü dorä afacerile acuma bine?“

„Bine, ñici? De unde! elü nici cândü n'a statü mai rëü in privința financiarä ca și acum. Mai înainte mai scriä din cândü in cândü comedii, cari îi mai aduceä câte ceva, acuma ñice, cä nu-i dispusü, sä mai scrie comedii; ma, ce-i mai multü, nu odatä ilü auđii esprimându-se, cä de abia și abia ar fi in stare, sä facä vre-o baladä.“

„Ce pagubä!“ esclamä mediculü.

„Apoi,“ continuä sora, „aci la curte nu poté ocupä nici o funcție mai bunä. Agenturile, ce le-a luatü asupra-și, și din cauza cărorä cätü-i lumea și pämentulü e totü pre drumü, departe de a-i aduce ceva câștigü, îi causëzä o mulțime de nepläceri. Și apoi pre lângä aceea, ca unulü care s'a născutü și și-a petrecutü o parte din viëtä ca soldatü, nu-i dedatü de locü sä lingușescä pre cei mari. Și așa, sennorilorü, inși-vë v'äți potutü destulü de bine convinge din acește vorbe, cä absolutü de locü n'are causä de a fi veselü.“

„Întru adevërü!“ adause preotulü compätimitorü.

„Și încă ceva momentösü mai este la mijlocü,“ începü din nou Magdalena, „de cândü e apucatü de mania de a stä cësuri întregi închisü in casä, ride de töte, chiar și de celea mai insemuate lucruri, și sä vedeți, sennorilorü, face o grämädä de nebuni, de cari nu erä nici poveste până acum.“

„Enarezä-mi, rogu-te, vre una dintre aceste, da de cumva voiü descoperi ceva in ele, din care sä esplicü proveniența nebuniei, de care ñici cä-i atinsü.“

„Chiar voiam să o facă acésta. Fiți dar buni și ascultați-mă! Scurtă timp după întorcerea-i din Sevilla avu pertractări cu unu țeranu din Sepulveda relativu la administrarea unoror moșii. Cându vedeau consemnările aceloră, dădură preste numele „Sancho Pulza“. Și de abia se pronunțiasse numele acesta, și fratele meu începă a rîde cu hohotă ca unu nebunu strigându: „Ce nume minunatu, dacă l'ai schimbă puțin!“ Economulu demonstră, că numele e bun și n'are lipsă de nici o schimbare, ceea ce frate-meu nu lasă odată cu capulu. Și așa se mîncară o întregă jumătate de césu, până ce economulu se depărtă plinu de mînie, în vreme ce fratele meu eră preste măsură veselă. Ce dîceți despre acésta, senno-riilor?“

„E aieva unu ce comicu.“

„Nu, e ceva extraordinarū,“ dîse mediculu neteșindu-și barba. „De sigurū e ceva extraordinarū, și încă atâtu fisece câtū și —“

„Écă! asta am așteptat'o de multū, să o audū dela D-vostre“ dîse Magdalena veselă. „Ascultați, vē rogū, acum o altă prostie: Nu multū după întemplantarea cu țeranulu mersei într'o dî cu fratele meu la preumblare afară din cetate. Cândū suiamū o mică movilă, pre vērfulu căreia eră o móră de vēntū, vēdurămū, cum chiar' atunci o aripă a morii apucase pre unū băiețandru și-lu trânti la pămēntū așa de tare, câtū acesta mai își perduse consciința. Plină de frică de abia potū face câțiva pași, necum să mai potū merge băiețului intru ajutorū. Fratele meu însă fugi la elū, îlū redică de pre pămēntū, și-lu readuse éráși la simțiri. Dar' pre cândū se osteniă cu elū — așa de greū imi vine să o mai spunū — elū ridea

într'unu modū nemaī auđitū și strigă: Ce întemplantare ridiculă, ha, ha, ha.“

„Trebue să o spunū,“ observă preotulu, că asta nu-i lucru frumosū dela unu bunū creștinū, cum ținū eū pre fratele D-tale, de a-și face hazū din necasulū altuia!“

(Va urmă.)

Bibliografie.

„Dacia Porolisense, cu distinctă privire la Silvania. Tractū geograficū, istoricū-epigraficū. Tomulū I. de Victorū Russū profesorū. Bucuresci 1890. Stabilimentulū graficū I. V. Socecū. Strada Berzū 96.“ Pag. 370 în Octavū mare. Edițiunea „Societății geografice române“ (în Buletinulū anulū 1889. Trimestrele 3 și 4).

Conținutulū: Terminii Daciei antice; cucerirea și colonizarea Daciei prin Romani; estensiunea și împărțirea, cu urbele, castrele, stațiunile și mansiunile ei; drumurile romane în Dacia; valulū românū dacicū; valea Someșului și Silvania antică; descrierea oro-hidro-etnografică și climaterică a Silvaniei; breviarulū istoricū alū Silvaniei; porțile Meșesului; capitala Daciei porolisense cis- și transvalane: a) Porolisulū în flóre; ordinele și divisiunile civili și militare ale Dacișcanilorū porolisensi; b) Porolisulū în decădere; c) Porolisulū în ruine; urmele și monumentele: barbare, romane și mai nōue, reperte în părțile orientali, cis-valane (cismeșesine); urmele și monumentele, barbare, romane și mai nōue, reperte în părțile occidentali, transvalane (transmeșesine); deii; cultulū divinū și ordurile sacerdotali în Dacia; a) deii gintelorū maiori: deii consenti; deii selecti; b) deii gintelorū minori: deii indigeți; deii semoni; deii personificați; deii peregrini; c) ministrii sacrelorū.

Se pōte procură cu 1 fl. (2 lei) dela Secretarulū „Societății geografice române“ din Bucuresci. Strada Vestei Nr. 4 din România.

Diverse.

Stîrpirea surcelorū ieșiți din rădăcinile acățilorū. E unū lucru cunoscutū economilorū nostri, cumcă dacă tăiamū acățu (salcămu, braghinū), ce se află în giurulū grădinei saū în altū locū, din rădăcinile rēmase în pămēntū ieșe în mari depărtări o mulțime de surcei, pre cari nu-i potēmū stîrpi. Surceii acestia dela sine se înțelegē, că ne facū daună în grădinii și sēmēnături. Pentru stîrpirea acestorū surcei unū conte germănu a făcutū următorea probă. În partea de cătră miédă dî a grădinei sale aveă unū șirū desū de acățu de trei ani, cari aruncă o umbră prea mare. Pentru ca să-i mai rărescă, și totū odată ca să împedece prăsirea surcelorū din rădăcinile acățilorū tăiați, a tăiatū cu firezulū totū alū doilea acățu chiar din fața pămēntului. În fiecare trunchiū tăiatū a făcutū la mijlocū o găurice de 2 cm. în diametru și 15—20 cm. adēncă, carea implēndu-se cu petrolē o a astupatū apoi bine cu unū dopū (stupuşū) de lemnū. De atunci aū trecutū mai mulți ani, și cu tōte acestea din rădăcinile acățilorū tăiați n'a ieșitū nici unū surcelū. Dar' cu atâtū mai mulți surcei a datū trunchiulū ciontatū, așa încătū din acestia aū potutū implēti unū gardū viu frumosū și puternicū, mai frumosū și mai durabilū, ca ori ce altū gardū saū pālantū. — Să cercămū și noi.

Sacii ținū mai multū, dacă luămū 1 chilo de scōrtă de stăjerū și acésta o opărimū cu 14 litre apă fierță; punēmū apoi sacii în acésta apă și-i lăsămū aci 24 ore. După aceea îi scōtemū și clătărimū în apă curată rece, apoi îi punēmū să se usce. Totū pentru 8 metri de pânză să se socotēscă unū chilo de scōrtă.

Posta Redacțiunei: — Mai multorū domni corespondenți: Pre câtū se va potē în numērulū procsimū. Ne rogāmū de răbdare, căci este mare imbulzēlă de materialū. Mulțămimū altcum de interesulū doveditū, și ne rogāmū de spriginū câtū mai numērosă.

Editorū și redactorū răspundētorū:

Dr. Vasiliū Hossu.

JOSIFU GAVORA (1) 14—30

distinsū cu medalia espozitională cea mare pentru lucru escelentū și gustū bunū la espozitiunea regnicolară din Budapesta în a. 1885.

Budapesta, IV. strada Vașului Nr. 17

Recomandū cu prețuri de cele mai convenabile și în executare câtū se pōte mai frumosă obiecte de lipsă

pentru ajustarea bisericelorū, și anume:

Felone preotēscē și stichare diaconēscē

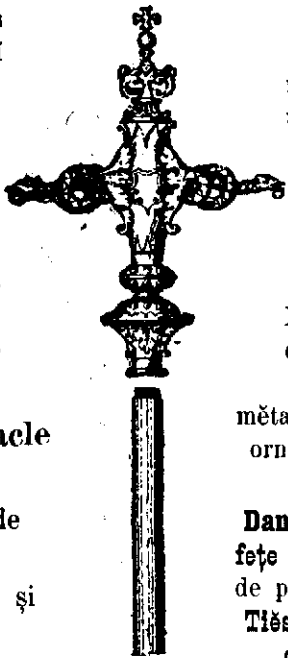
Flamure pentru bisericē și reuniuni.

Flamure pentru reuniuni de pompieri, de scolari, reuniuni bisericēscē, reuniuni industriale, de cāntări și de pompe funebre.

Candelabre, racle și potire, luminarie de parete și de altariū, și candelē.

Acurătatea mea o potū dovedi cu sute de epistole recunoscătore.

Prețuri de prețuri și preliminarē de spese trimitū la cerere franco.

Primescū și eșeptuiescū ieftinū repararea vestmintelorū besericēscē, intrargintarea și intraurirea de potire, racle, candelē și luminarie de altariū.

Mare asortimentū de brodării de aurū, de argintū și de mētasă, precum și de ornaturī besericēscē brodate

Dantele besericēscē, fețe de altariū, cruci de parete și de scōlă. Tēsēturi besericēscē, damasturi etc.

Fundatā în an. 1858.

FRANCISCU WALSER

Liferantū de curte alū Altetel Sale imp. și reg. Archiducele Josifū.

proprietariulū primei fabrici ungare de mașine și recunite de pompieri, turnătorii de clopote și metalū

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomandă atențiunei preanonraților domni preoti

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

în care se fabrică atâtū grupuri câtū și clopote singurateice: cu scaune de fierū patentate și cu chivere (cōrne) scutite de frecare. Fabrica a liferatū dela întemeierea sa 1800 clopote mari de metalū, într'altorū și celū dela metropolia din Bucuresci în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblatōre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă și pompe pentru fântāni.

(2) 21—52

Preliminarē de spese și Prețū-couranturi se trimitū la cerere gratuitū și franco.

Distinsū în anulū 1885 la espozitiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentū, progresū și capacitate de concuringtă cu diploma cea mare de onōre.

